

УДК 72.01

В. Я. Маланюк*кандидат архітектури**доцент кафедри дизайну середовища**Київський національний університет культури і мистецтв***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ДИЗАЙНІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА**

Анотація: у статті розглянуто сучасні тенденції у дизайні міського середовища. Визначено методи гармонізації та гуманізації міського середовища засобами дизайну.

Ключові слова: дизайн міського середовища, інтерактивні об'єкти, універсальний дизайн, антивандальний захист.

Постановка проблеми. Сучасне місто є своєрідним відображенням інформаційного суспільства, індикатором його криз і відродження. Характерною рисою нашого часу є постійно зростаюча динамічність життя суспільства, пов'язана з прискореним розвитком науково-технічного прогресу, розширенням географії діяльності людей і збільшенням міграції населення [10]. Мобільна телефонія, бездротовий доступ до Інтернету, багатошарові цифрові інфраструктури забезпечують місту неперервний рух і зміни. Проте, головне протиріччя сучасного урбаністичного середовища полягає у тому, що фізичне місто, схема планування й організації міського простору старіє, а його зміст, сприйняття і досвід його використання людиною постійно оновлюється [9]. Міське середовище все більше ускладнюється та набуває хаотичного характеру за рахунок безсистемного розміщення торгівельних об'єктів, кіосків, рекламних бігбордів, зупинок транспорту, недостатнього освітлення [8]. Просторова аморфність, візуальний шум та одноманітність міського середовища доводять необхідність концентрації професійної уваги саме на проблемах гуманізації та гармонізації середовища. Виникає необхідність коригування міського середовища як містобудівними засобами, так і засобами дизайну. Тому виявлення сучасних прогресивних тенденцій у галузі дизайну міста є особливо актуальним питанням.

Аналіз літератури з проблеми дослідження. Дизайну сучасного міста та комплексній організації предметно-просторового середовища присвячено дисертаційну роботу С. М. Михайлова [10], а проблематика дизайну пішохідної вулиці розглядається у роботі М. І. Белова [1]. Основні складові дизайну міського середовища та їх характеристика наведені у публікації Н.Г. Зенькович [5].

Шляхи гуманізації такої частини міського середовища як графіті та подолання вандалістичної форми практики цього явища досліджено у публікації З.В. Кайс [6]. Приклади та переваги впровадження ідей адаптивності у сучасне міське середовище розглянуто у статті В.П. Мироненко, Ю. Демидюк [9].

Різні аспекти значення фітодизайну в організації міського простору розглядаються у колективній праці О.Ю. Лисенко, Ю.В. Ідак, Б. Пришляк [7]. Роль монументально-декоративної скульптури при формуванні міського середовища висвітлено у публікації В.Г. Чернявського [11]. Питання забезпечення вимог доступності, безпеки, інформативності та комфортності для маломобільних груп населення піднімаються у монографії А.Л. Гельфонд [2].

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні основних сучасних нововведень у дизайні міського середовища.

Основна частина. Дизайн міського середовища – самостійний вид проектно-художньої діяльності, заснований на синтезі дизайну, архітектури, містобудування та монументально-декоративного мистецтва, що сформувався відносно недавно, а саме у другій половині ХХ ст. [10]. Визначним моментом у розвитку міського дизайну стала поява у 1960-х рр. у центрах багатьох європейських міст благоустроєних пішохідних вулиць, оснащених комплектами вуличних меблів і устаткування, системами візуальних комунікацій, збагачених фасадною суперграфікою, міською жанровою й ігровою скульптурою. Ці елементи дизайну призначались для формування міського середовища високого рівня комфортності [1].

Сучасна постіндустріальна цивілізація базується на пріоритеті «людського фактору», що передбачає підвищення якості життя людини, персональний комфорт, зростання виробництва нематеріальних форм багатства та віртуальних послуг. С.М. Михайлов до сучасних тенденцій у галузі організації предметно-просторового середовища міста відносить: інтерактивність предметно-просторового середовища міста, локальне архітектурно-художнє стилуєтворення ансамблю, ландшафтну морфологію у формоутворенні елементів предметно-просторового середовища міста та стирання меж між інтер'єрним і екстер'єрним просторами сучасного міста [10].

Гуманізації міського середовища сприяє реалізація на практиці ідей адаптивності, які передбачають проектування різних об'єктів міського дизайну з впровадженням принципів мобільності, трансформації, можливості легкого монтажу і демонтажу. Перевагою подібних об'єктів є здатність активізувати певну ділянку міського середовища з мінімальними матеріальними витратами, надати їй різноманітність і динаміку, створювати яскраві публічні простори. На думку низки дослідників, можна виділити такі основні напрями використання

інтерактивних об'єктів, як: підвищення комунікаційних характеристик середовища і пристосування під різні групи споживачів (впровадження GPS-навігаторів і QR-кодів для легкої орієнтації туристів у місті); інформаційна організація міського середовища; навчання та розвиток як дітей, так і дорослих; розваги й атракціони; різноманітні шоу й ефекти, що використовуються у виставах (лазерні шоу на фасадах будівель); охорона, спостереження, аналіз і попередження надзвичайних ситуацій; наукові дослідження й розробки; реабілітація у медичних цілях [9].

Особливо гостро стоїть питання забезпечення антивандальної безпеки. У місцях масового перебування людей не повинно бути предметів, меблів і елементів опорядження, які можна було б перетворити на зброю ураження. Вуличні меблі, МАФи, освітлювальні опори повинні бути надійно закріплені. Хоча на сьогодні впорядкування міського середовища регламентується низкою нормативних документів (Закон України «Про благоустрій населених пунктів», Рішення Київської міської ради від 25 грудня 2008 року №1051/1051 «Про Правила благоустрою міста Києва» та ін.), проте є доцільним використання зарубіжного досвіду щодо організації предметно-просторового середовища міста з високим рівнем комфорту. Е. Кагаров зазначає, що за кордоном при проектуванні міських об'єктів застосовують такі **правила захисту від вандалів**: улаштування відкритих кафе та прозорих вітрин; застосування рельєфних текстур; використання зелених насаджень, висаджених на рівні першого поверху (зокрема можуть застосовуватися й виткі рослини); розміщення історичних і інформаційних довідок та якісно зробленого графіті; якщо є декілька об'єктів міського устаткування – їх слід групувати чи розташовувати біля стіни – так зменшиться площа, яку потрібно буде очищувати і буде менше т. зв. «візуального шуму» [4]. Досвід європейських країн, гідний наслідування – відсутність закритих просторів, глухих парканів. Натомість, використовуються прозорі конструкції, які суттєво зменшують кількість злочинів. Серед шляхів гуманізації графіті та подолання вандалістичної форми графіті-практики, науковці називають комерціалізацію графіті та його використання у брендингу міста [6].

Підвищення якості життя та рівня комфорту сучасного міста, гуманізації середовища невіддільне від поняття «**універсальний дизайн**», сім принципів якого було розроблено у 1997 році в Університеті Північної Кароліни (США) американським архітектором Роном Мейсом спільно з групою архітекторів, інженерів і дизайнерів. Універсальний дизайн – це дизайн предметів, середовища, програм і послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання всіма людьми, незалежно від їхнього віку, статі чи стану здоров'я без потреби у додатковій адаптації чи спеціалізованому

дизайні.

Сім принципів універсального дизайну передбачають: рівність і доступність використання (відсутність сходів до будівлі – один плаский вхід для всіх); гнучкість використання – можливість індивідуальних налаштувань (сидіння у транспорті, що регулюються за висотою); простоту й інтуїтивність використання (зрозуміла міська навігація); доступність викладення інформації, подача якої дублюється іншими способами – візуальним, вербальним, тактильним; терпимість до помилок (зведення до мінімуму можливості виникнення ризиків і негативних наслідків у разі випадкових або непередбачуваних дій користувачів, наприклад, упаковки ліків із захистом від дітей); малі фізичні зусилля (зручні ручки, що дозволяють без особливих зусиль відкрити двері); наявність необхідного розміру, місця, простору. Щодо України, то базовим нормативним документом, що регламентує забезпечення безперешкодного доступу маломобільних груп населення до об'єктів соціальної інфраструктури, є ДБН В.2.2-17:2006 [3].

Висновки. Аналіз останніх вітчизняних і зарубіжних інновацій у галузі дизайну міського середовища дозволяє виділити основні напрями, зокрема такі: застосування інтерактивних об'єктів, антивандальний захист і універсальний дизайн. Їх комплексне використання сприятиме організації висококомфортного предметно-просторового середовища міста, дружнього до людини й естетично довершеного.

Література

1. Белов М. И. Дизайн пешеходной улицы (Принципы организации предметно-пространственной среды) [Электронный ресурс]: Автореф. дис. ...канд. искусств.: 17.00.06. – М., 2012. – Режим доступа: <http://cheloveknauka.com/dizayn-peshehodnoy-ulitsy>. - Назва з екрана.
2. Гельфонд А. Л. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений / Л. Гельфонд. – М.: Архитектура-С, 2007. – 280 с.
3. ДБН В.2.2-17:2006 «Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення».
4. Дизайн городской среды: от мега-проектов к малым архитектурным формам [Электронный ресурс] // Материалы II Московского урбанистического форума. М., 2012. – Режим доступа: http://www.mosurbanforum.ru/archive/forum_2012/video1/video_design. – Назва з екрану.
5. Зенькович Н. Г. Особливості формування дизайну міського середовища / Н. Г. Зенькович // Архітектурний вісник КНУБА. - 2014. - Вип. 4. - С. 149-155.

6. Кайс З. В. Залучення соціальних інститутів до графіті-дискурсу як шлях подолання вандалізму / З.В. Кайс // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2013. Вип. 1. – С. 32-39.

7. Лисенко О. Ю., Роль фітодизайну в організації міського простору / О. Ю. Лисенко, Ю. В. Ідак, Б. Пришляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer38/261.pdf>. – Назва з екрану.

8. Лобов И.М. Городская среда как объект визуально-пространственного восприятия / И.М. Лобов, А.И. Лобова // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2011. – Вип. 28. – С. 207-213.

9. Мироненко В.П. Развитие идей адаптивности в современной городской среде [Электронный ресурс] / В. П. Мироненко, Ю. Демидюк // Теорія та практика дизайну. – 2013. – № 4. – Режим доступу: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/Design/article/view/6286/7002>. - Назва з екрану.

10. Михайлов С.М. Дизайн современного города: комплексная организация предметно-пространственной среды (теоретико-методологическая концепция) [Электронный ресурс]: Автореф. дис... докт. искусств.: 17.00.06. – М., 2011. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore>. – Назва з екрану.

10. Сапрыкина Н.А. Динамическая адаптация архитектурных объектов: автореф. дис.... доктора архитектуры: 18.00.02 / Сапрыкина Наталия Алексеевна; Московский архитектурный институт. – Москва, 2000. – 77 с.

11. Чернявський В.Г. Роль монументально-декоративної скульптури при формуванні міського середовища / В.Г. Чернявський // Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник. – 2010. – Вип. 38. – С. 445-451.

Аннотация

В статье рассмотрены современные тенденции в дизайне городской среды. Определены методы гармонизации и гуманизации городской среды средствами дизайна.

Ключевые слова: дизайн городской среды, интерактивные объекты, универсальный дизайн, антивандальная защита.

Annotation

The article examines the modern tendencies in the design of city environment. The methods of harmonization and humanizing of city environment design means are certain.

Keywords: design of city environment, interactive objects, universal design, anti-vandal protection.